

מראי מקומות- עבודה זרה כ'

- א. **אין מוכרין להם במחובר לקרקע-הק' ה רמב"ן**, הא לכאול ממתני' משמע דדין זה בין בא"י ובין בחו"ל, והלא הגמ' מפרש דמה דאין מוכרין להם במחובר לקרקע הוא משום שלא תתן להם חניי' בקרקע, והרי דין זה הוא רק בא"י. ואם באת לומר דמתני' ר"מ היא, דאסר מכירת שדות אף בחו"ל משום גזירה, ומשום הכי אסור ברישא גם מה שמחובר לקרקע, דכל המחובר לקרקע כקרקע, וא"כ ליתא למתני' מקמי דר' יוסי. ותי' ב' תירוצים, או דלעולם אפי' בחו"ל קאמר, ומשום גזירה דא"י, דכיון דאפשר למוכרן קצוצין אין מוכרין להם במחוברין, אבל שדות ובתים לר' יוסי כיון דלא אפשר שרי. עוד תי' דסתים רישא משום פירושא דסיפא, דקתני אין מוכרין במחובר לקרקע, והדר קתני כיצד אין מוכרין קרקע ומחובר לה, ופי' כל המח' ר"מ ור' יוסי. [ולכאול יש לצדד דדברי הרמב"ן אלו אתיין שפיר טפי לפי מה שהעלה הרה"ג ר' **יעקב דרילמן** שליט"א בספר **יד שלמה** בקונט' משנת ר' מאיר, דחידש שם דהיא דהי' יכול רבי לשנות המשנה כלשון ר' מאיר, ושתהא המשנה ג"כ אליבא דהלכתא, וכגון באיזה אוקימתא, עשה כן, כדי שלא לשנות הלשון ממה שהי' שנוי אצל ר' מאיר. וא"כ, י"ל דכאן אף דהי' עדיף אליבא דהלכתא לומר דאין מוכרין להם במחובר לקרקע בא"י, מ"מ כיון דשייך לומר דסמיך אסיפא, ויהי' עדיין אליבא דהלכתא, וא"כ שנה המשנה מחובר לקרקע סתם, כמו שהי' שונה אותה ר' מאיר.]
- ב. **לא תתן להם מתנת של חנם-ע' ב רשב"אבגיטין** (לח:): שהביא מש"כ ה **רמב"ן** שם דדין זה שייך גם בעבד כנעני (ולכן דן שם דאולי מה שאמרה תורה דאסור לשחרר עבד כנעני שלו הוא רק באופן שהוא במתנת חנם, אבל אם יש לו סיבה אחרת מותר). אבל הרשב"א חולק עליו בזה, וכו' שהוא מבואר בגמ' כאן דאף בגר תושב אוכל נבלות מותר ליתן לו מתנת חנם, וכל שכן עבד כנעני שקיבל עליו כל המצוות כישראל.
- ג. **שמע מינה כולהו-הק' ה מהר"ם**, סכ"ס מנ"ל לומר כולהו, לימא דלא אמרה תורה אלא ב' מהן, לא תתן להן חן ולא תתן להן מתנת חנם, דאם הי' הכוונה לומר רק חן, הו"ל למכתב לא תחונם מלא בוי"ו, ואם הי' הכוונה לומר רק מתנת חנם, לכתוב לא תחונם מלא בוי"ד, ומהא דכתיב חסר משמע תרתי, אבל מהכ"ת לומר גם לא תתן להם חניי' בקרקע. וע"ש דכ' דאם הי' בא רק לתרוייהו, הו"ל לקרות לא תחונם בחולם, שהוא לשון חן, ומדלא כתיב מלא בוי"ו, ודאי לא בא רק לחן ממש, אבל עכ"פ אם הי' הכוונה לומר רק חן וחנם, הו"ל לקרותו כן, ומדקרינן לי' בקמץ ש"מ כולהו.
- ד. **ואף ר"ע ראה אשת טורנוסרופוס וכו'-כ' ה רש"ש** דאין כוונת הגמ' להביא הא דר"ע ג"כ להק' אהא דרב, אלא אגב דמייתי הא דרשב"ג מייתי גם הא דדמי לה, וכו' דכן משמע מלשון הגמ' בהתירוץ, דתי' אודויי הוא דקא מודה, בלשון יחיד, דמשמע דקאי רק על רשב"ג. אבל הביא דבעין **יעקב** הגירסא הוא רבנן אודויי הוא דמודו.
- ה. **אודויי הוא דקא מודה-ופי' ה סדר יעקב**, דכיון דטעם האיסור הוא משום התקרבות הלב, א"כ אם כוונתו להודות לד' על מה שיש לו כזה בבריאתו, א"כ אי"ז מביא להתקרבות הלב, והו"ל כמו מי שאומר כמה נאה גמל זה.
- ו. **באשה נאה ואפי' פנוי', באשת איש ואפי' מכווערת-** וענין החילוק בין פנוי' לאשת איש, כ' **ראמ"ה** דפנוי' מכווערת פעמים מותר להסתכל בה, כדי לכונסה הוא או לקרובו, אבל פנוי' נאה לעולם אסור להסתכל בה, דכדי לכונסה אי"צ להסתכל בה, דאי' בגמ' דכלה שעניניה נאות אי"צ בדיקה, וא"כ אם עניניה נאות אין צריך להסתכל בכולה, משא"כ במכווערת. אבל באשת איש לעולם אין היתר להסתכל בה, אפי' מכווערת. עוד כ' דפנוי' אין חשש כ"כ, שהרי אפי' אם בא לביאה ע"י ההסתכלות, הא אין איסור ביאה מן התורה בפנוי', אבל בנאה יש לחוש שמא עדיין מהרהר בה לאחר שנשאה, מה שאין לחוש כן במכווערת.
- ז. **יהפכנו על פניו-פי' ה יעב"ץ**, "עד שלא ימות בעודו גוסס יהפכנו אם רצונו שלא יסריח, ומיהו לא שרי למעבד הכי שאסור להזיזו".
- ח. **מכאן אמר ר' פנחס בן יאיר תורה מביאה לידי זהירות-ע' ב עבודת עבודהשכ' דדברי ר' פנחס** בן יאיר אין להם הבנה, איך תורה מביאה לידי וכו'. וכו' דכיון דידוע דמדה טובה מרובה ממדת פורענות, א"כ למד ר' פנחס בן יאיר מק"ו, אם המדה רעה, שמהרהר ביום, מביאה לידי עבירה אחרת בלילה, כש"כ שמדה טובה, דהיינו לימוד וקיום התורה, מביאו לידי מדה טובה, מכאן אמר שתורה מביאה לידי וכו' [וע"ש דכנראה גירסתו היתה דתורה מביאה לידי זריזות, ואולי קושייתו ותירוץו היו מיסודים על זה, וצ"ע]. וע"ע **בעלי שור** (ח"ב, עמ' רמ"ו) מש"כ לפרש מאמר זה דתורה מביאה לידי זהירות.
- ט. **זהירות מביאה לידי זריזות-פ רש"י** דזהירות היינו דכשהעבירה באה לידו, זהיר להשמר שלא יכשל. אולם ע' **בחי' הראב"ד** דפי' להיפוך, דזהירות באה קודם המעשה, וזריזות הוא בשעת מעשה [ולכאול בפשטות שי' רש"י א"ש עם הגירסא שבגמ' כאן, דזהירות הובא לפני זריזות, דלכאול זהירות לפני המעשה הוא מדרגה גדולה יותר מזהירות בשעת מעשה, וא"כ לכאול צ"ל דזהירות

מביאה לידי זריזות (הגם דהד"ה ברש"י הרי זריזות באה לפני זהירות, ובפשטות טעות הוא), אולם לפי הראב"ד לכא' צריך להיות הגירסא להיפוך, וכמו דמשמע לכא' מדברי **העבודת עבודה**הנ"ל, וצ"ע בזה].

י. **זהירות מביאה לידי זריזות-ע' ב מהרש"א**שהק' דמה ענין סדר זה, איך כל מדרגה מביאה לידי מדרגה שאחריו. עוד הק', למה אמרו חז"ל דהשמר שלא יהרהר ביום כדי שלא יבוא לידי טומאה בלילה, הרי גם אם מהרהר בלילה אפשר לבוא אז לידי טומאה. עוד הק', איך למדין מהא דונשמרת מכל "דבר" רע הא דאל יהרהר אדם ביום, הרי לכא' דבר משמע ע"י דיבור דוקא, ולא ע"י הרהור גרידא. וע"ש שכ' דבאמת מדרגות אלו הם סדר היום של העולה, דכיון דתורה מביאה לידי זהירות, ממילא הוא קם בבוקר בזריזות, ועושה גופו נקי, וזהו נקיות, ופרישות הוא התפילה, ע"ש להסברו לזה, וכו'. ובסוף דבריו כ' דכוונת הגמ' לומר דכל זה נלמד מקרא דונשמרת מכל דבר רע, דהיינו שכיון שעסוק בתורה, דהיינו דבור טוב, ואינו עוסק בדברים בטלים ונבול פה, ממילא הוא בהדרגה מלמוד התורה לכל המעלות אלו, עד רוח הקודש בלילה בשינה. אבל חז"ל אמרו דהיפוך זה, דהיינו מי שאינו עוסק בתורה, רק בדברים בטלים ונבול פה עם חבירו ביום (דביום הוא אצל חבירו), דבור רע זה מביאה לידי הרהור בלילה, ומביא עליו רוח הטומאה וקרי, היפוך מה שהביא עליו דבור בתורה, דהביא עליו רוח הקודש.